

הלכות שבת שכה

תקצו

שבת דין חולה בשבת וכו' נ"ה סעיפים:

א מי שיש לו מחוש בעלמא שאין בו חשש סכנה כלל והוא מהחוק והולך כבריא אסור לעשות לו שום רפואה בשבת אפילו ע"י נכרי^א אלא ע"ד שיתבאר^ב ואפילו דבר שאין בו משום סרך מלאכה אפילו מדברי סופרים ואין בו שום איסור כלל לבריא מכל מקום כיון שעושה לרפואה וניכר הדבר שמתכוין לרפואה אסור^ג משום גזרה שמא ישחוק סממנים^ד לרפואה כשהיה מותר לעסוק ברפואות בשבת^ה ויתחייב משום מוחץ^ו:

ב מי שיש לו חולי של סכנה מצוה לחלל עליו את השבת^ז והרוויז הרי זה משובח^ח והשואל הרי זה שופך דמים^ט והנשאל הרי זה מגונה^י שהיה לו לדרוש ברבים שמותר^{יא} ואפילו ספק נפשות דוחה את השבת^{יב} שנאמר^{יג} אשר יעשה האדם וחי בהם^{יד} מה תלמוד לומר וחי בהם כלומר ראה שיהא חי ודאי בעשיית המצות ולא שיבא על ידי כך לדי ספק סכנה^י ומכל מקום אפילו בודאי סכנה אין מחללין אלא ברפואה שהיא ידועה לכל או על פי מומחה^{יז} וכשהיא רפואה ידועה אף שאין ידוע אם זה יתרפא בה אם לא מחללין מספק^{יח}:

ג כל מכה של הלל^{יט} דהיינו באיברים הפנימיים^כ מהשינים ולפנים^{כא} ושינים עצמן בכלל^{כב} מחללין עליה את השבת והוא שנתקלקלו השינים או אחד משאר איברים הפנימיים מחמת מכה או שיש בהם בועא וכיוצא בזה אבל מיחושם בעלמא אינן נקראים מכה ואין מחללין עליהם^{כג} אפילו אם כואב לו מאד^{כד}.

ואם מצטער כל כך עד שחלה ממנו כל גופו אזי מותר לחלל על ידי נכרי אפילו במלאכה גמורה (ואם אינו מצטער כל כך מותר לעשות ע"י נכרי כל דבר האסור

ס"ג וס"ה. וראה מנחם נוסף לעיל סי' שו סכ"ט, ובק"א שם ס"ק א. וראה תנאי מפוסל"ק. לקולו ח"ו ע' 133 ואי"ך.

יז ושי"י שם ד"ה השמואל.

יח רמ"א י"ד סו"ס קנה. מ"א כאן סק"א. עיין במ"ש לעיל בס"י שו ק"א סק"א, ומצוין שם גם לרש"י יומא פ"ג א ד"ה אין ורמב"ם בפ"י המשניות שם. וראה שו"ת צ"צ א"ח סי' לח בענין רפואת ע"י מגולות.

יט ר"ן פ"ד (מ, נ) ד"ה תנן. ט"ז סק"ה. וראה ק"א שם.

כ עי"ן כח, א. מור וש"ע סי"ג.

כא רשב"א בשם רבינו יונה. הובא בר"ן (מ, א) ד"ה מכה. מור וש"ע שם. וראה גם רמב"ם פ"ב ה"ה.

כב קצור פסקי הרא"ש פ"ד אות ה. מור וש"ע שם. וראה ע"ז שם: מן השפה ולפנים.

כג דא"ש ע"ז פ"ב סו"ס ה. שו"ע שם.

כד ר"ן סוף פ"ד משם רשב"א ורבינו יונה. מ"מ שם בשם. שו"ע שם. וראה עולת שבת ס"ק ג.

כה רמב"ן תורת האדם שער המיחוש ור"ן (למ, ב) מורה ומרא, מנג' ע"ז כח, א. ודלא כב"ח ד"ה ומ"ש הלכה. אבל ראה לקמן י"ד סי' קפו ק"א סק"א ד"ה מ"ש הח"צ, שהביא את דברי הב"ח: וכאב גדול מקרי מכה ממש ... אבל כאיב מונבא כהאי יש אינו בועא או הבורה. וראה ברי השלחן סי' קלו סק"ה: אמרי ישר ח"ב סי' מג.

א ראה תשנה קניא, א. שו"ת הרשב"א ח"ג סי' ערב. ר"ן (למ, ב) מורה ומרא. מ"מ פ"ב ה"י. שו"ע סי' א.

ב רמב"ן תורת האדם שער המיחוש. רשב"א שם. ר"ן שם. וי"ח שם. שו"ע שם. וראה גם לקמן סוף ס"כ: סליה; סמ"ג.

ג מע"י ויכ"ז. לה.

ד רמב"ן שם. מ"מ שם.

ה ר"ן שם. וראה גם רש"י ברכות ל, א ד"ה לא. וראה גם לקמן סליה.

ו גמ"ה ס"ג, ב. רמב"ם פכ"א ה"כ. מור וש"ע סי' א.

ז ראה רש"י ד"ה גזירה.

ח רש"י שם. רמב"ם שם. וראה גם רש"י קה, ב ד"ה שפיר. רמב"ם פ"ח המ"י.

ט עי"ן וי"ח פ"ג, א. מור וש"ע סי' כ. וראה ב"י שם ד"ה אבל דבר.

י ברייתא שם פ"ג, ב. מור וש"ע סי' כ. וראה גם לקמן פ"ד. סי' שכט ס"א.

יא ירושלמי יומא פ"ח ה"ה. מור וש"ע סי' ב.

יב ירושלמי שם. מור. מ"א סק"א.

יג תרומת הדשן ח"א סי' נה. ח"ב סי' קנ. הובא ב"י ד"ה והנשאל. מ"א פ"ג, א. רמב"ם פ"ב ה"א. וראה גם לעיל

יד שם בתשנה פ"ג, א. רמב"ם פ"ב ה"א. וראה גם לעיל סי' רעח רס"א. סי' ששן סכ"ב. לקמן סי' שכט ס"ב.

טו ויקרא יד, ה.

טז שו"ע בנ"ג פ"ג שם פ"ג, ב. וז"ה לקמן סי' שכט סוף

הלכות שבת שכה

תקצה

ז מכה שעל גב היר או על גב הרגל^א אפילו עלתה שם מאלה שלא מחמת הכתת ברוב^ב וכן מי שבלע עלוקה^ג והיא תולעת קטנה ומצויה במים וכשנאכל לבשר אדם מוצצת הדם עד שהיא כמו חבית קטנה וכשארם בולעה בתוך המים הוא מוצצת ליתח שבמעיו ונמצא כרסו צבה^ד וכן מי שנשכו כלב שוטה^ה או אחד מוחלי עפר הממותים^ו אפילו ספק אם ממות אם לא^ז הרי הם כמכה של הלל^ח:

ז וכן מחללין על כל מכה שנעשת מחמת ברוב^א אפילו על הבשר מכהוין שלא על גב היר והרגל^ב וכן מחללין על שחין הבא בפי הטבעת^ג ועל סימא^ד (הוא הנקרא פלונקר^ה בלע"ז^ו) ועל מי שיש בו קדחת הם ביותר^ז או אפילו אינו הם ביותר אלא שהוא עם סימור^ח דהיינו עם קרירות^ט (שקרוין שוידרין בל"א^י) והוא שבפעם אחת בא עליו החמימות והקרירות אבל קדחת המצוי שתלתו קר וסופו הם אין בו סכנה^{יא}:

ח מי שאחזו דם (והוא בענין שיש בו חשש סכנה^א) מקיזין אותו^ב ואפילו הולך על תליו ואפילו הוא יום הראשון שאחזו הדם^ג (ואם אין בו חשש סכנה מותר לו להצטנן במים^ד מפני שנראה כמיקר ולא כמתכוין לרפואה^ה):

ט החשש בעיניו^א או בעינו אחת ויש בה ציר או ששורת ממנה דמעות^ב מחמת הכאב^ג או ששורת דם^ד או שיש בה ריר^ה שמגליר תמיד^ו או שהכאב נוגעין בה כמו מחט^ז או שהוא שורף וקורח^ח מחללין בתחלת החולי^ט של כל אלו^י מפני שאו יש סכנה שאם תפקע העין ימות^{יא} שמאור העין הלוי בלב^ב אבל בסוף החולי^ג של כל אלו דהיינו שכבר הוא קרוב להתרפאות^ד ולא נשאר בה אלא מקצת חולי שקורחת

ט ראה מרחבי רמז שמי נבי בהמה לקמן סי' שלם ס"ג. וראה לבוש ס"ה.
ע ארזות חיים הל' שבת סי' שמכ בשם הלכות (בה"ג הל' שבת כא, סע"ג). שו"ע סי"ח. וראה גם ר"ף (מ, א). וראה שם בהגהת הב"ח אות א.
עא ב"י ד"ה כתוב בארזות חיים, בשם הר"ם שם. מוב. שו"ע שם.
עב גמרא נג, ב. וראה גם לקמן שם גבי בהמה.
עג גמ' שם ורש"י ד"ה אן מיקר.
עד רמב"ם פ"ב הל' מור ושליע ס"ג.
עה ע"ז ט"ח כה, מוע"ב. ביצה כב, א. רמב"ם שם. מור ושליע שם.
עו רמב"ם שם. מור ושליע שם.
עז ע"ז שם. ביצה שם. רמב"ם שם. מור ושליע שם.
עח ע"ז שם. ביצה שם. שליע שם.
עט רש"י ביצה שם ד"ה רירא.
פ רש"י שם ד"ה רירא.
פא ע"ז שם. ביצה שם ורש"י שם ד"ה קדחתא. רמב"ם שם. מור.
פב ע"ז שם וביצה שם ורש"י שם ורש"י ד"ה תחלת. מור ושליע שם. מ"ז סק"ג.
פג רש"י ביצה שם.
מד מעוקבא דארמא דמר שמואל ע"ז שם. וראה גירסת הר"ף (לפ, מע"ב).
פה מר שמואל ע"ז שם.
פו ע"ז שם. ביצה שם. מור.
פז רש"י ביצה שם ד"ה מר.

נא רב ע"ז כ, א. מור ושליע ס"ג.
נב תוס' שם ד"ה מכה שלי"ג. הנהגות מיימניות פ"ב אות א. ד בשם ר"ף.
נג רבי חננאל ע"ז יב, ב. מור ושליע שם.
נד תוס' שם ד"ה רובעל בשם הערוך. אלה וצמא סק"ג.
נה תשנה יומא פג, א. מור ושליע שם.
נו ראה ברייתא שם ע"ב. רמב"ם פ"ב הל' מור ושליע שם.
נז מור ושליע שם. וראה לעיל סי' שמו סכ"ב.
נח שליע שם.
נט שמואל ע"ז כה, א לפירוש רש"י ד"ה פירעא, ותוס' מ"ה מכה שלי"ג. והנהגות מיימניות פ"ב אות ד בשם ר"ף. מור ושליע ס"ג.
ס תוס' שם. הנהגות מיימניות שם.
סא ר"ן (מ, א) מו"ה מעלין בפי דברי הגמ' ע"ז שם – האי ענתבא. שליע שם.
סב ע"ז כז, ב. מור ושליע שם.
סג ר"ן שם. שליע שם. לבוש ס"ג. וראה תחלה לידור סק"ג בשם שלחן ערוך ששים שצ"ל "פונקלי".
סד רבי יתתן ע"ז כה, א לפירוש רש"י שם ד"ה אישאת. שליע שם. וראה גם ב"י ד"ה ואישאת.
סה רמב"ם שם ד"ה ראה ב"י שם. מור ושליע שם.
סו רבינו ירמיהו ג"כ הל' (עק, ב). הובא ב"י שם. לבוש שם.
סז ע"ז סק"ב.
סח מ"ז שם.

תקצו

הלכות שבת שכה

מעמט⁹⁹ אין עושין אפילו ע"י נכרי אלא דבר שהוא משום שבות כגון לכהול בסמנים השחוקים מאתמול כמו שיתבאר¹⁰⁰:

י כל חולי שהרופאים אומרים שהוא סכנה אף על פי שהוא על הבשר מבחזין מחללין עליו את השבת⁹⁷ ואם רופא אחד אומר צריך לחילול רופא אחד אומר אין צריך לחילול מחללין⁹⁸ שכל ספק נפשות להקל⁹⁹.

ואפילו אין שם רופא מומחה אלא שאחד אומר שהוא מכיר בחולי זה¹⁰⁰ ונראה לו שהוא צריך לחילול מחללין על פיו כי כל בני אדם חשובין מומחין קצת וספק נפשות להקל¹⁰¹ (ואפילו אם אומר שיש להסתפק שמא הוא צריך לחילול מחללין¹⁰²) הוא שאומר שהוא מכיר חולי זה¹⁰³) ומכל מקום אינו נאמן להכחיש את המומחה האומר שאין צריך לחילול אפילו אם זה אומר שבדאי צריך לחילול¹⁰⁴ וכל זה בישראל אבל סתם נכרים שאינן רופאים אין מחזיקים אותם כבקיאים¹⁰⁵ לחלל שבת על פיהם¹⁰⁶ כשאין שם ישראל המכיר חולי זה:

יא אם לא רצה החוליה] לקבל התרופה שאינו רוצה שיחללו עליו שבת כופין אותו¹⁰⁷ שהיא חסידות של שמות¹⁰⁸:

יב חולה אומר צריך אני לתרופה פלונית ורופא אומר אין צריך שומעין לחולה¹⁰⁹ כי לב יודע מרת נפשו¹¹⁰ ואם הרופא אומר שאותה התרופה מוזק לו שומעין לתופא¹¹¹:

יג חולה שיש בו סכנה שאמדהו כיום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת החילול שבת ח' ימים אין אומרים נמתין עד הלילה ונמצא שלא נחלל עליו אלא שבת אחת אלא יעשו מיד אע"פ שמחללין עליו ב' שבתות¹¹² שאף שבדאי לא ימות היום שהרי אמדהו שיתקיים ח' ימים מכל מקום יש לחוש שמא ימות לאחר הח' ימים אם לא יתחילו לעשות לו הרפואה מיד¹¹³ אבל במקום שאפשר לעשות לו הרפואה תוך כלי החילול שבת אלא שיעצמרכו לשהות שעה מעטת לא יחללו כדי לעשותה מיד בלי חילול שבת אלא שיעצמרכו לשהות שעה מעטת לא יחללו כדי מעטת זה¹¹⁴ לפי שהשבת דחוייה היא אצל פיקוח נפש ולא הותרה לגמרי¹¹⁵ וכל שאפשר להצילו בלא חילול שבת אינה נדחת בשבילו¹¹⁶.

ק שולח רבינו ח"ד סי' סו. כנסת הגדולה הגה"ש וז"ל סק"י.

קא רבינו שם (חסד שמו"ה). וראה לקמן סי' תריח סי"א (גבי אכילה ביהודים¹⁰⁸): עליו הכתוב אומר (בראשית מ, ה) ואך את דמכם לנפשותיכם אדרש.

קב שולח רבינו ח"ד סי' סו. כנסת הגדולה שם. מ"א סק"י.

קג משלי יד, י. וראה גם יומא פג, א. לקמן סי' תריח סי"א. קד רבינו וכנסת הגדולה זמ"א שם. וראה לקמן סי' תריח סוף סי"א גבי אכילה ביהודים.

קה רב יומא פד, ב. מור ושולע סי"א.

קו רש"י שם ד"ה לא ספק. ר"ן שם (ה, ב) ד"ה לאתיי.

קי רשב"א בתשובה ח"ה סי' ירד. הובא ביו יומא מוס"י קד. רמ"א שם מוס"י קנה.

קה רמב"ם פ"ב מהל' שבת ה"א. רשב"א ח"א סי' תרפ"ג וה"ו סי' שפ"ג. ר"ן ביצה (פג, ב) ד"ה צמודא.

קז ב"י מור ושולע סי' תריח ס"ה (מירושלמי יומא פ"ח ה"ה). לקמן שם סי' י"ג. ושם: שכל ספק נפשות חולטין להקל אפילו ככמה וכמה ספקות.

קח מ"ז שם סק"ו.

קט מ"ז שם.

קכ איסור ויתור האריך שער נפ"י. רמ"א סי' וזאם הנבי הוא רופא – ראה לקמן סי' תריח ס"ו גבי אכילה ביהודים.

פח רש"י ע"ז שם ד"ה סוף.

פט מכ"א וש"נ.

צ רמב"ם פ"ב סוף הלכה ה. מור ושולע סי'.

צא מור ושולע שם. וראה גם רמב"ם הל' שבות העשור פ"ב סי' ט"ז. וראה לקמן סי' תריח ס"ג.

צב יומא פג, א. מ"ז שם. לבוש שם. וראה גם לקמן שם.

צג מ"א סק"ו. וראה לקמן שם סי'.

צד ר"י הובא בהנחות מיינונות פ"ב אות ב. הנהות מודעי רבו תמר. טור ושולע שם כשם ויש מי שאומר. דרכי משה סי' תריח אות ג.

צה עיין מור ושולע סי' תריח ס"ה (מירושלמי יומא פ"ח ה"ה). לקמן שם סי' י"ג. ושם: שכל ספק נפשות חולטין להקל אפילו ככמה וכמה ספקות.

צז מ"ז שם סק"ו.

צח מ"ז שם.

צח איסור ויתור האריך שער נפ"י. רמ"א סי' וזאם הנבי הוא רופא – ראה לקמן סי' תריח ס"ו גבי אכילה ביהודים.

צט ראה לבוש סי'.

הלכות שבת שכה

תקצו

ומכל מקום ^ק אף אם יש לפנינו ^{קכ} נכרים או קמנים שאינן בני מצות אין אומרים הרי אפשר לעשות ע"י אלו ולא יתחלל שבת ע"י ישראלים בני מצות לפי שמכיון שאין דרך להצילו אלא בעשיית מלאכה האסורה בשבת הרי נדחה השבת בשביל ^{קכ} לזבי ישראלים המחוייבים בהצלתו ואין כאן חילול כלל ולא עוד אלא אפילו אם בא הישראל להחמיר על עצמו לעשות ע"י נכרי או קמן ^{קכ} או מחמת שאינו רוצה למרוח בעצמו יש איסור ברבר מדברי סופרים ^{קכ} שמא יאמרו הרואים בקושי היתרו פיקוח נפש ואין מותרים אותו לכתחלה ע"י המחוייבים במצות ושמא יבא הדבר שבשלא ימצאו נכרים או קמנים לא ירצו לחלל ע"י גדולי ישראל ^{קכ} ואפילו בנשים ^{קכ} שהן מחוייבות במצות ואין בהן חשש זה אעפ"כ אין מוסרין להן לברן העסק והפיקוח הזה שיעשה על ידן כי שמא יתעצלו או יפשעו בו אבל מצטרפין עם ישראל ומוסרין הדבר לישראל והאשה מתעסקת ע"י הישראל שכיון שהישראל עוסק בו אף היא מזורדת על ידו ^{קכ} ומכל מקום מצוה מן המובחר ^{קכ} להשתדל לעשות הכל ע"י ישראלים גדולים בחכמה ^{קכ} ולא על ידי הדימוות ^{קכ} ונשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם ^{קכ} ויבאו להקל שלא במקום פיקוח נפש ^{קכ} וגם כדי להורות הלכה למעשה ברכים ^{קכ}.

ויש אומרים שכיון שהשבת החיה היא ולא התרה כלל מה שאפשר לעשות שלא היא חילול מן התורה צריך לעשות שלא היא חילול במלאכה מן התורה ^{קכ} ולכן אם אפשר לעשות בלא דחוי ובלא איחור ע"י שניו עושה ע"י שינוי ^{קכ} שאו אין איסור מן התורה ואם אפשר לעשות ע"י נכרי בלא איחור כלל צריך לעשות ע"י נכרי ^{קכ} מן התורה ^{קכ} ולא אסרו לעשות ע"י נכרי אלא במקום שיש לחוש שמא יתעצל הנכרי ויבא לדידו דחוי ועוכב ^{קכ} אבל לא כשישראל עומד עליו ומורו בענין שאין לחוש לכלום.

והעיקר כסברא הראשונה ^{קכ} ואעפ"כ המנהג במדינות אלו כסברא האחרונה ^{קכ} אבל טוב שלא לנהוג בו כי יש חשש שמא יראו עכשיו שאין עושין רק ע"י נכרי יסברו שיש איסור בזה לעולם על ידי ישראל ולפעמים לא יהיה נכרי מצוי ועל ידי זה יסתכן החולה כמה שימתינו על הנכרי ועכ"פ הרוצה לעשות ע"י נכרי יגלה לרכים באותו פעם שיש היתר לישראל עצמו אלא שהנכרי הוא מזומן כאן ^{קכ}:

הרחב"ם שם. וראה גם רמב"ם בפ"י המשניות סוף"ח.
קכא רמב"ם שם בפ"י המשניות שם.
קכב ראה פ"י המשניות שם. שלמי הגבורים שם.
קכג ט"ז שם.
קכד ראה ד"א"ן שבת פ"ח הל"ג אות ב. שלמי הגבורים שם ובשבת (מ, א) אות א.
קכה תוס'ין בתורת האדם שער הסנהד. הובא במ"ג שם ד"א. אור זרוע ח"ב סי' לח. רמ"א סי"ב.
קכו ד"א"ן שם. שלמי הגבורים יומא שם. ראבי"ה סי' תקלא. הובא בתורת מורדכי רמז תסו. רמ"א שם.
קכז משמעות ד"א"ן שם.
קכח רמ"א שם מתום"ם שם.
קכט ט"ז שם. וראה כדי השלחן סי' קלה מק"י.
קל רמ"א שם.
קלא ט"ז שם.

ק"י ש"ת דש"א ח"א שם.
קכא ראה רא"ש יומא פ"ח סי' ד.
קכב ראה ש"ת רשב"א שם.
קכג בריתא יומא ט"ז פ"ד, ב ובגרות הר"ף שם (ד, ב) ורמב"ם שם הל"ג ש"ע סי"ב.
קכד רד"ק משה אות מן ברע"ת התוס' שם ד"ה אלא ורד"ן שם פ"ז סק"ה.
קכו רמב"ן בתורת האדם ענין הסנהד. ר"ן שם ובשבת (מ, א) ד"ה אין. וראה גם לבוש סי"ב.
קכז שם בבביתא. מור זרוע שם.
קכח רמב"ן שם ורד"ן שם ושם, ע"פ נסחא אחרת כבביתא שם.
קכט ט"ז סק"ה.
קל תוס'ים פ"ב הל"ג ט"ז סוף הל"ה.
קלא ד"א"ן שלמי הגבורים יומא (ד, ב) אות ב. וכן דעת

תקצה

הלכות שבת שכה

יד כל הורו להלל שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משובח¹⁷⁷ אפילו אם מתקן עמו דבר אחר כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים וכן כל

כיוצא בזה¹⁷⁸:

מן נענלה דלת בפני תינוק שובר הדלת ומוציאו¹⁷⁹ שמא יבעת התינוק וימות¹⁸⁰:

מן היה חולה שיש בו סכנה צריך כשר שוחטין לו ואין אומרים נאכלנו נבלה שהיא איסור לאו ואל נחלל עליו שבת שהיא איסור סקילה¹⁸¹ כי השבת ניתנה לרחות כבד בהבערה ובכישול¹⁸² ועוד שבנבלה עובר על כל כוית וכוית¹⁸³ ואפילו כשאוכל פחות מכוית יש איסור מן התורה¹⁸⁴ בכל אכילה ואכילה¹⁸⁵ משא"כ כשהיטמה אינו עושה אלא איסור אחד אע"פ שהוא המור¹⁸⁶ ועוד שמא יהיה החולה קץ באכילת איסור ופירוש ויסתכן¹⁸⁷ ומכל מקום אם החולה צריך לאכילה לאתרו והנבלה מוכנת מיד והשחמה מתאחרת לו מאכילין אותו הנבלה¹⁸⁸.

אבל אם הוא צריך להרתיח לו יין ימלא ישראל ויחס נכרי¹⁸⁹ לפי המנהג שנתבאר למעלה¹⁹⁰ וישגוה עליו (עין ביו"ד סי' קנ"ג¹⁹¹ וקנ"ה¹⁹²) שלא יגע בו קודם שירתוח ואף אם יגע בו אין בכך כלום כי אע"כ לא יהיה בו אלא איסור מדברי סופרים משא"כ כשהם הישראל יעשה איסור של תורה ואין לחוש כלל שקוץ החולה בו לפי שאין איסורו המור כל כך¹⁹³:

יז אמרתו הרופאים שצריך גרונרת אחת ורצו עשרה והביאו לו כל אחד גרונרת בולן פמרוין¹⁹⁴ ויש להם שכר מאת ה' אפילו הבריא כראשונה¹⁹⁵:

יח אמרתו לב' גרונרת ולא מצאו אלא ב' גרונרת מחוברות כל אחת בעוקץ אחד בפני עצמו ועוד ג' גרונרת מחוברות שלשתן בעוקץ אחד כורת העוקץ שיש בו ג' קנא שאף שמרבה בגרונרות מכל מקום ממעט בתלישה¹⁹⁶ שהיא עיקר המלאכה¹⁹⁷ אבל אם היו ב' בעוקץ אחד וג' בעוקץ אחד לא יכרתו אלא העוקץ שיש בו ב'¹⁹⁸ שאסור להרבות בכשעור הדבר שהמלאכה נעשית בו¹⁹⁹ אע"פ מרבה במורה

קלב ראה גם לעיל סי' ושי"ג.

קלג בדריחא יומא שם פד, ב. מור ושליע סי"ג.

קלד כיריחא שם. רמב"ם פ"ב הל"ג. מ"א סק"ח.

קלה רמב"ם שם. מ"א שם.

קלו ראב"ד הובא ברא"ש יומא פ"ה סי' יד וצ"י ד"ה

היה החולה. מור ושליע סי"ד.

קלו ראב"ד שם.

קלח ד"ן יומא שם. (ר, ב) ד"ה גרסי'. הובא ב"י שם. מ"ז

סק"ו. וראה גם תניא אנד"ח פ"ז (צו, ב). אנ"ק

ח"ב ע' קומ תמיז ע' דה. לק"ש ח"א ע' 67.

קלט ח"א סק"ט. ראה לקמן סי' תנב סכ"ח. סי' תריב

סמ"ז.

קמ ראה מ"ז מ"ז מ"ז סק"ו. פמ"ג א"א סק"ט.

קמא ר"ן שם. מ"א שם. וראה מנחה יוסף שבת סי' מב

ס"ו.

קמב דא"ש שם. ד"מ אתו מ"ז פ"ג שם. וראה חידושי

צ"צ לה, ה.

קמג דאב"ד שם. שלי"ע שם.

קמד דאב"ד סי' תקלא. הגהות מרדכי רמז תסו. ב"י

מ"ק סי' ד"ה כתב בהגהות.

קמה מ"ק סי' י"ג. וראה גם דרכי משה אתו מו.

קמו אצ"ל. סי' קנב. סי' יז בשע"ר לא הגיע לד"נו.

וראה שלי"ע שם ס"ג.

קמז סי' יז בשע"ר לא הגיע לד"נו. וראה שם ברמ"א

ס"ג.

קמח דמ"א דרכי משה שם. הובא בת"א ס"ק מ.

קמט דבה מנחות נסד, א. מור ושליע סמ"ז.

קנ ג' ש"ע שם. לבוש סמ"ז.

קנא בניא דרכא שם בתוספות סד. מונ"א ואפישיא

במ"ז שם. רמב"ם פ"ב הל"ג מור ושליע סמ"ז.

קנב משמעות גמ' שם רע"ב. רמב"ם שם. מור ולבוש

סמ"ז.

קנג ראה ר"ן ביצה (ט, ב) ד"ה ונידא.

קנד רשב"א תולין מו, ב ד"ה המבשל. רא"ש בתשובה

כלל בו סי' ג. ר"ן שם. שלי"ע שם.

קנה רא"ש שם. ר"ן שם. וראה לעיל סי' שיה ס"ה

(לענין נזירת שטא ויבד). וראה לעיל סי' רמז קו"א

ס"ק ב אם הוא אסור מוח"ל.

הלכות שבת שכה

תקצט

המלאכה שהכל נעשית בבת אחת^{קט} ומכל מקום אם הדבר כהול אין מודקקים בכך שלא יבא לידי דיהוי ועיוב^{קט}:

ימ' חולה שנפל מהמת חוליו למשכב ואין בו סכנה^{קט} או שיש לו מיהוש שמצטער^{קט} כל כך עד שנחלש ממנו כל גופו^{קט} שאו אע"פ שהולך כנפל למשכב הוא דומה^{קט} הרי צרכיו נעשין ע"י נכריו^{קט} אפילו במלאכות גמורות של תורה^{קט} כגון לאפות לו או לבשל לו^{קט} אם צריך לכך^{קט} ואע"פ שכל מאכלות האסורות אפילו מדברי סופרים לא התירו אותן לחולה שאין בו סכנה^{קט} אעפ"כ התירו לו איסור בישולי נכרים בשבת^{קט} שאי אפשר בענין אחר כיון שהוא מותר מהמת עצמו אלא שמעשה הנכרי גורם לו האיסור^{קט}.

אבל אין מחללין עליו שבת ע"י ישראל באיסור של תורה אפילו יש בו סכנת אבר^{קט} כל שאין בו סכנת נפש.

ולחלל עליו ישראל באיסורי דברי סופרים בידים^{קט} כגון לעשות לו כל רפואה שהוא אסורה משום גזרת שהיקת סמנים^{קט} אע"פ שאין בה בעצמה שום סרך מלאכה בעשייתה אפילו מדברי סופרים או אפילו יש גם בה בעצמה איסור מדברי סופרים בעשייתה^{קט} מותר לעשותה לו בלא שום שינוי מדרך החול אם יש בו סכנת אבר^{קט} אע"פ שלא נפל למשכב וגם לא חלה ממנו כל גופו^{קט}.

אבל אם אין בו סכנת אבר אלא שנפל למשכב^{קט} או שמצטער כל כך עד שחלה ממנו כל גופו^{קט} אין עושין לו דבר האסור מדברי סופרים ע"י ישראל^{קט} אלא בשנינו מדרך החול^{קט} וע"י שנינו מותר לעשות אפילו מלאכה גמורה כגון הגונה [שמוחר לינן] כפי^{קט} כמו שיתבאר^{קט} שכיון שמשנה בעשייתה אינה אסורה אלא מדברי סופרים ואם צריך לו לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה אע"פ שיש בהו איסור מדברי סופרים משום גזרת שהיקת סמנים כמו שיתבאר^{קט} מכל מקום כיון שהוא (דבר

-
- קנו** ראו ר"ן שם בסופו.
 - קנד** הנחות חודכי פירח רמז תמנ. רמ"א סמ"ו.
 - קנה** רמב"ן בתורת האדם ענין הסכנה. רשב"א קכג, א ד"ה אמר. והובא במ"מ פ"ב ה"י. יש"ע ס"ו.
 - קנט** חז"ת שם. רמ"א ס"ו.
 - קס** ט"ז סק"ד. וראה מ"ב ורמ"א שם: שמצטער והלה מננו כל גופו. וראה גם לעיל ס"ג. לקמן סוף הספק ויש"ע ס"ב.
 - קסא** ר"מ ס"ק י. רמ"א שם.
 - קסב** רב עוזא קטנ, ע"א. רמב"ם פ"ב ה"י. מור וש"ע שם.
 - קסג** ר"ן (לפ, ב) ד"ה ונמצאת. לבוש ס"ו.
 - קסד** רמב"ן שם. וכן להלום לו אוכל (לעיל ה"י שהיה ודמננה מקצרה), להדליק לו נר (לעיל ס"י רעו ס"ו), להדליק תנור חמום (לעיל שם ס"ג).
 - קסה** ראה מ"א סק"א.
 - קסו** ר"ן ע"ו (מ, א) ד"ה כי רמ"א יורד ס"י קנה ס"ג. וראה גם לקמן ס"י תקי ק"א סק"ד (קריב למופו).
 - קסז** רשב"א בתורת הבית בית ג שער ז (ראה משנתרת הבית שם). ומכאן כרבינו ירחם ג"כ ה"מ (עמ, ב) נמשמעות הרמב"ם שם. ר"ן שם. יש"ע ס"ט.
 - קסח** ראה ר"ן פ"ב דע"ז.
 - קסט** רא"ש ע"ז פ"ב ס"י, ה"י (לפ, ב) ד"ה ומדא,
-
- ותנ"י ע"ז כח, א. מור וש"ע ס"ו.
 - קע** רא"ש שם. ר"ן שם. מור וש"ע שם.
 - קעא** ב"י ומ"ש אפילו ברעת ורמ"ש שם. ר"ן שם.
 - קעב** משמעות הר"ן שם שהתיר כהול (ראה ב"י ד"ה ואין דבריו ומ"א סק"ג שהוא משום כותב. וראה לעיל ס"י שם סוף ס"ז שהוא משום צובע).
 - קעג** רמב"ן תורת האדם שער הביתוש. רשב"א קכג, א ד"ה אמר. הובא בסור וש"ע שם.
 - קעד** מ"א סק"ב.
 - קעה** רמב"ן שם. ר"ן שם בסופו.
 - קעו** מ"ז סק"ט. מ"א ס"י שז רמב"ן. וראה לעיל בתחילת הספק ולקמן רמ"ב (שנחלש).
 - קעז** כגון כביי. הני (לעיל ס"י רעח ס"א). וראה לעיל ס"י שם סע"י א"ב (מוקצה בנזקים סכנת חולי).
 - קעח** לקמן כמ"ב (להאכל מוקצה לקמנו). ס"י תקי ק"א סק"ד (כל שבת מר"ם).
 - קעט** רמב"ן שם. ר"ן פוק חזית (מא, א) ד"ה גרסי' בשמא. הובא במור וש"ע שם. וראה גם לקמן ס"י שלא ס"א.
 - קעט** רמב"ן שם. ר"ן שם. וראה באיכה כ"ו השלחן ס"י קלד סק"ו.
 - קפ** ס"מ וש"ג.
 - קפא** סמ"ג וש"ג.

הלכות שבת שכה

שאי אפשר לעולם לעשותו ע"י נכרי¹⁹⁹ (והוא) חולה בכל גופו התירו לו²⁰⁰ ויש אוסרו²⁰¹ ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל²⁰²:

ב ואם לא נפל למשכב וגם אינו מצטער כל כך עד שנחלש כל גופו (אבל על כל פנים יש לו צער גדול²⁰³) מותר לעשות לו על ידי ישראל כל שבות הנעשה בשינוי²⁰⁴ אפילו הוא מלאכה²⁰⁵ אבל אסור לו לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה²⁰⁶ וכל שכן שאר שבותים שלא בשינוי אע"פ שאין בהם סרך מלאכה וכן לעשות מלאכה גמורה ע"י נכרי²⁰⁷ שהוא שבות גמור שלא בשינוי²⁰⁸.

ואם אין לו צער גדול ולא חולי אלא הנהג כל הנהג²⁰⁹ אלא מקצת חולי אזי מותר לו לעשות כל שבות מדברי סופרים ע"י נכרי²¹⁰ אפילו שלא בשינוי²¹¹ כמ"ש בס"י ש"ן²¹² אבל לא ע"י ישראל אפילו בשינוי²¹³ ולכן מותר לעשות לו רפואה מבחוץ ע"י נכרי שינהנה שם עליו²¹⁴ כיון שהוא אינו עושה מעשה בזה ואף שמסייע לו קצת אין בכך כלום²¹⁵ כמו שנתבאר למעלה²¹⁶ (אבל אסור לאכול מאכלים הניכרים שהם לרפואה ע"י שיהבאר²¹⁷).

אבל אם אין לו אפילו מקצת חולי אלא מיהוש בעלמא אסור לעשות לו אפילו ע"י נכרי שום דבר הניכר שהוא לרפואה²¹⁸ כמו שנתבאר למעלה²¹⁹:

כא כל שאסור לעשות ע"י ישראל אסור אפילו ע"י החולה בעצמו²²⁰ אבל כשעושה לו הנכרי מותר לחולה לסייעו קצת²²¹ כגון נכרי הכחיל לעין ישראל²²² בסוף החוליו²²³ שהיא קודחת מעט²²⁴ מותר לו לפתוח ולסגור העין שייכנס בה הכחול ויהיו שמיסייע אין בו ממש²²⁵ כל שהיה יכול הנכרי לעשותו בלברו בלא סיוע הישראלי²²⁶ אלא שלא היה הישראלי מעבב על ידו כמו שנתבאר למעלה²²⁷ ואפילו כשהנכרי עושה לו מלאכה גמורה במקום שמותר מותר לחולה לסייעו²²⁸ כענין זה שנתבאר.

קצה סעף יב.
קצו תוספות השריט (ס"ו), שהתיר בישראל בשינוי רק כנפל למשכב). וראה לקמן סי' שם סוף ס"ב ע"ג.
קצז נראה דאזינר ביצה כב, א הובא כמ"א סק"ב (וסק"ד). וראה גם ב"מ סק"ח.
קצח אמרי שם.
קצט סעף ג.
ר סעף מג.
רא רמב"ן תורת האדם שערי המיהוש (ר"ן (למ, ב) מ"ה ונראה. מ"א סוף סק"ב.
רב ס"א ע"ג.
רג ב"י ד"ה וז"ש רבינו והרמב"ן מנב' ביצה כב, א. רמ"א ס"ו.
רד ב"י שם מנב' שם ורש"י ד"ה סעף. רמ"א שם. מ"א סק"ז.
רה אמרי ביצה שם. מ"א שם.
רו רמב"ן תורת האדם שערי המיהוש.
רי רש"י ע"ז כה, מוע"ב ד"ה סוף. וראה גם לעיל ס"ב.
ריב ביצה שם ורש"י ד"ה ענין. מ"א סק"ז.
ריג נראה צג, א. ביצה שם. רמ"א שם.
ריד שבת שם. רש"י ביצה שם ד"ה סעף. מ"א שם. שבת צג, א.
ריא סעף ג.
ריב מ"א שם.

קפב ראה ר"ן שם. וראה אבני נזר או"ח סי' צעד ס"ק ג. סי' צעד ס"ח. בדי השלחן שם סק"ו.
קפג משמעות הניח פליא ה"ל בסופו. ב"י ד"ה כל אוכלין. רמ"א ס"ל. וכן תוספת ברין פ"ד סו"ה ומ"א. מ"א סק"ה. א"ה זוטא סק"א. וראה גם לקמן סמ"ג.
קפד ביח ד"ה כל אוכלין. ס"ו סק"ה. עולת שבת סוף סק"ב.
קפה ראה בדי השלחן שם ע"י.
קפו עיין ב"י סו"ה גונה בשם שכלי הלקט סי' כג. וד"ש מ"א ס"ק חא. ועיין מ"ש לקמן סמ"א.
קפז מ"א סי' שו סק"ו. וראה גם לעיל סי' שו סוף ס"ב (במקום צער).
קפח ברקלמן ס"ו ע"ג. וראה מ"מ ועינים.
קפט ראה ר"ן (למ, ב) מ"ה ונראה. וכן משמע מרמ"א ס"ו. וראה גם לקמן סמ"ג.
קצ משמעות הרמב"ם ס"ו ה"ט וש"ע סי' שו ס"ה. וראה גם לעיל שם ס"ב. לקמן סי' תקו ק"א סק"ד ד"ה כתב.
קצא ראה ר"ן (סא, א) ר"ה ובמקום. הובא בר"מ את פ.
קצב ראה מ"מ שם.
קצג רמב"ם שם. מור וש"ע סי' שו שם. מ"א סק"ב.
קצד מ"מ שם.

הלכות שבת שכה

תרא

(ואע"פ שהמסייע למלאכה גמורה הוא שבות גמור מדברי סופרים¹⁷¹ כמ"ש בס"א שמ"י¹⁷² ואף בשמסייע לשבות עב"פ הוא שבות השבות מכל מקום כאן כיון שהתירו שבות אמירה לכבדו לצורך החולה הוא הדין שיש להתיר שבות הסיוע¹⁷³ כיון שיש בו ג"כ צורך החולה שעל ידי כך נעשית הרפואה יותר בטוב ממה שהיתה נעשית ע"י הנכרי לברו כגון סגירת העין שיכנס בו החול יפה וכן פתיחת העין להכניס בו הכחול או לפתיחת הפה להוציא להשני¹⁷⁴ אף שהיה הנכרי יכול לעשותה בלבדו מכל מקום לא הצריכו חכמים לכך להמיל זה על הנכרי ושלא יעשהו מי שהדבר שייך לו לעשותו דהיינו החולה בעצמו אבל כשהנכרי עושה שאר דבר האסור אפילו מדברי סופרים אין לישראל (אחר) לסייעו בעשייתו¹⁷⁵ כיון שאין צורך כלל בסיועו שהרי הנכרי יכול לעשותו בלבדו אבל אם יש איזה צורך בסיועו שעל ידי כך נעשית הרפואה יותר בטוב ממה שהיה עושה הנכרי בלבדו מותר אף לישראל אחר לסייעו קצת¹⁷⁶).

ואם אי אפשר להעשות כלל בלתי סיוע הישראל אסור אף החולה עצמו לסייעו¹⁷⁷:

כב מותר לומר לנכרי לעשות תבשיל לקמן שאין לו מה לאכול¹⁷⁸ שסתם צרכי קמן דינם כצרכי חולה שאין בו סכנה¹⁷⁹ ומותר להאכילו מוקצה אפילו ברים אם אי

אפשר בעיני אחר¹⁸⁰:

כג לא התירו אמירה לנכרי בשבול חולה אלא כשצריך לה בשבת אבל לא לצורך

מוצאי שבת¹⁸¹:

כד הקיז דם ונצמגו¹⁸² סכנה היא¹⁸³ ועושיין לו מדורה בשבת אפילו בתקופת תמוז¹⁸⁴ אבל לחולה אחר אע"פ שיש בו סכנה מכל מקום אין בצינה סכנה לו שאפשר לחממו בכגדיו¹⁸⁵ לכן אין עושיין לו מדורה אלא ע"י נכרים¹⁸⁶ אלא אם כן אין שם בנדים לחממו בהם ולהאומרים¹⁸⁷ שכל חולה שיש בו סכנה עושיין לו ע"י ישראל כל מה שרגילין לעשות לו בחול אע"פ שאין במניעת הדבר ההוא סכנה (מכל מקום) מותר לעשות לו גם כן מדורה ע"י ישראל כדרכו בחול (וכבר נתבאר למעלה היאך יש לנהוג במדינות אלו):

כה אין נוהגין לין לתוך העין¹⁸⁸ מפני שניכר הדבר שמתכוין לרפואה¹⁸⁹ אבל מותר

רנג שו"ת ד"דך בית כב הר"ר. נוספת הגדולה הגד"ש. ת"א סק"א.

רכד שמואל קמ"ט, א. מור סי' של. שו"ע ס"ח.

רכה לבוש ס"ח. וראה גם ר"ן (נבג, א) ר"ה מורה ואסקנא.

רכו שמואל שם. מור שם. שו"ע שם.

רכז עיין בח"ש לעיל ס"ד. ב"י סי' של ד"ה ועושיין, לפי דעת רש"י קמ"ט, א ר"ה רכ"ו, והח"מ בדעת

הרמב"ם פ"ב ה"ד. וראה מ"א סק"ג. וראה מחנה יוסף שבת סי' מב ס"ח.

רכח כיון צרכי חולה שאין בו סכנה, כדלעיל סי"ט וס"ד. וראה גם לעיל סי' תעו סמ"ה. לקמן סי' תק

ק"א סק"ד ר"ה כ"ב.

רכט דעת ראשונה לעיל ס"ד.

רל אבות דשמואל או לוי קוז, ב (ראה רש"י שם ר"ה חו). מור ושני"ע ס"ב.

רלא לבוש ס"ב. וראה גם רש"י שם ר"ה ין.

ריג ראה שו"ת חכם צבי סי' פב. הקרי הלכות ח"ד מה, א.

ריז אוצ"ל: שמו (ס"א וס"ג). ראה תהלה לרוד סק"ג מורה (הנה). ואוצ"ל: שמו (ס"ב במספר).

רטו ראה שו"ת חכם צבי שם. וראה גם לקמן שם.

רטז כדלעיל ס"ג.

רז ראה גם לקמן שם.

ריח ט"ז סק"ג.

ריט ת"א סק"ג.

רב ראה גם לעיל ה"ל שהיה והמטעם בקצרה.

רבא רמ"א ס"ח. וראה גם ספר התרומה סי' רנב. התנות מייחזקות פ"ו אות ה. הבא ב"י מס"י

רעו. לעיל שם ס"ג. לקמן סי' שנג ס"ה. וראה לעיל שם ספ"ג. סי' שש ס"ב. לקמן סוף ספ"ג.

רבב איסור והיתר שער נט בשם השר מקוצי. ת"א סק"ג. וראה גם לקמן שם. וראה ברי השלחן סי' קלד סק"ה.

הלכות שבת שכה

תרב

ליתנו על גבי העין^{דב} מפני שאינו נראה אלא כרוחץ^{דג} ולא כמתכוין לרפואה והוא שאינו פותח וסוגר העין אבל אם פותחה וסוגרה שיכנס בה היין^{דז} ניכר הדבר שמתכוין לרפואה^{דח} ואסור ועכשיו שאין דרך לרחוץ ביין^{דט} אסור בכל ענין^{דכ} כשמתכוין לרפואה^{דכז}:

בו רוק תפלו^{דס} דהיינו כל שלא מעם כלום משניעור משינתו^{דטו} והוא חזק ומרפא^{דטז} אסור ליתנו אפילו על גבי העין שאינו נראה כרוחץ שאין דרך לרחוץ ברוק מפני מאיסותו^{דק} אבל אם רוחץ פיו במים ואח"כ מעבירם על עינו אע"פ שרוק תפל מעורב בהם מותר מפני שאינן מאוסין לרחוץ בהם^{דקי} ואם אינו יכול לפתוח עינו מותר ללחלחם אפילו ברוק תפל לברו שלא אסרו אלא כמתכוין לרפואה אבל זו אינה רפואה^{דקכ}:

בו שורה אדם קלורין^{דקכז} רכין וצלולין^{דקכח} מערב שבת ונותן על גבי העין כשבת לרפואה ואין גזורים משום שהוקת סמנים שכיון שהצריכוהו לשרותן מערב שבת יש לו היכר מזה^{דקכט} שאסור לעסוק ברפואות כשבת^{דקל} ואין לחוש למראית העין מפני שאינו נראה אלא כרוחץ^{דקל} שכיון דך וצלולין^{דקל} סבור הרואה שהוא יין^{דקל} ובלבד שלא יפתח ויסגור העין^{דקכ} שאו מוכח שמתכוין לרפואה^{דקכ} אבל קלור עב אסור ליתנו על גבי עין כשבת^{דקכ} מפני שניכר שהוא לרפואה^{דקכ} ואם הניחו עליה מבעוד יום מותר כמ"ש בס' רנ"ב^{דקכ}:

כה מעבירין גלדי מכה וסכין בשמן^{דקכ} במקומות שדרכין לסוך אף שלא לרפואה כמ"ש בס' שבי^{דקכ} אבל לא יסוך כחלב מפני שנימוחה^{דקכ} ואסור ממעם שנתבאר בס' שבי^{דקכ} ואפילו בגמר מכה^{דקכ} דהיינו שכבר נתרפאה^{דקכ} ואין לו צער ממנה^{דקכ} מותר להעביר גלדיה ולסוכה לתענוג בעלמא^{דקכ}.

אבל אין נותנין שמן והמין^{דקכ} מעורבים יחד^{דקכ} על גבי מכה ולא על גבי מוך ליתנו

רלב גמ' שם.
רלג רש"י שם ד"ה על גב העין. לבוש שם. מ"א סק"ח.
רלד טור וש"ע שם מנ"ב. שם גבי קלורין.
רלה מור. ב"י סה"ח אין נותנין. לבוש ס"כ. מ"ז סק"ז.
רלז וראה גם ש"י שם ד"ה כלי האי.
רלח רק כשהוא לחיוב מצוה. כדלעיל ס' רנו סוף ס"ה.
רלז מ"א שם. ראה גם לעיל ס' שמו סוף ס"א.
רלח ראה לקמן סוף סכ"ו.
רלט לוי או אבה דשמואל שם. מור וש"ע ס"ב.
רמ רש"י שם ד"ה רוק תפל. מ"א סק"ט.
רמא רש"י שם ד"ה אפילו.
רמב רש"י שם. לבוש ס"כ. מ"א סק"ב.
רמג ב"ח ד"ה רוק. מ"א שם.
רמד הש"ל בבאורי למור. הביאו הב"ח שם ומ"א שם וש"י סק"ז.
רמה שמואל שם. מור וש"ע סכ"א.
רמו רא"ש מ"א ס' ל'. ר"ן שם (ג, רע"ב). ב"י ד"ה שורה. מ"א סק"ב.
רמז רש"י שם ד"ה נותן. מור וש"ע שם.
רמט ב"ח לעיל סוף ס"א. ראה רש"י שם.
רמח רש"י שם. מור וש"ע שם. ראה רא"ש ור"ן שם.
רנ רא"ש שם. ר"ן שם.

רנא רש"י שם. מ"א סק"ב. וראה כרי השלחן ס' קלח סק"ג.
רנב חזקוניקא שם. מור וש"ע שם.
רנג רש"י שם ד"ה כלי האי.
רנד רא"ש שם. ר"ן שם. ב"י שם. מ"א סק"א. וראה גם לעיל ס' רנב ס"ה.
רנה ראה תוס' ית, א ד"ה ומתרפאת. רא"ש שם בעצם האי. ור"ן שם בעצם דב'. וראה כרי השלחן ס' קלח סק"ד.
רנו ס"ד וש"י.
רנז ברייתא נג, ב ורש"י ד"ה סכין ור"ה ונפרכתין. מור וש"ע סכ"ב.
רנח סק"א.
רנט ספר דתרומה ס' רלה. סה"ג ל"ח מה (כא, ב). חזקוניקא שם. מור וש"ע שם.
רס סק"ה י.
רסא גמרא שם. מור וש"ע שם.
רסב רש"י שם ד"ה לא.
רסג משמעות הגמ' שם. ב"ח ד"ה מעבירין ופ"ז סק"א (גמ' סק"ג). כגהרתם במור וש"ע שם.
רסד שם. ב"ח שם. מ"ז סק"ד. מ"א שם.
רסה ברייתא ושמואל שם ק"ד. ב. מור וש"ע שם.
רסו תוס' שם ד"ה ואין. ש"ע שם.

הלכות שבת שכה

תרג

עליה¹⁰⁰ מפני שניכר שמתכוין לרפואה¹⁰¹ אבל נותנן על בשרו חוץ למכה¹⁰² שאז אינו מוכח שמתכוין לרפואה¹⁰³ והם שותתים ויורדים למכה אבל מותר לתת עליה שמן לבדו¹⁰⁴ במקומות שרדין למוך שלא לרפואה¹⁰⁵ וכן מותר לתת עליה חמין לבדן¹⁰⁶ אם הוחמו מערב שבת¹⁰⁷ וכן (מותר לתן שמן לבדו) על גבי מוך ליתנו עליה¹⁰⁸ (אבל לא חמין אפילו לבדו¹⁰⁹ (אם אין המוך (עין סי' ש"א¹¹⁰) מיוחד לכך¹¹¹) משום גזרה שמה יסחוט¹¹² אבל בשמן אין גזרים שמה יסחוט¹¹³ כמ"ש בס"י ש"ב¹¹⁴);

כ מותר לתת על גבי המכה ספוג והתיכות בגדים יבשים¹¹⁵ אם הם הדישים¹¹⁶ מפני שאינן לרפואה אלא כדי שלא יסרטו בגדיו את המכה¹¹⁷ אבל לא התיכות בגדים ישנים שהן מרפאות¹¹⁸ כמה דברים אמורים כשלא היו מעולם על המכה אבל אם היו כבר על המכה שוב אינן מרפאות אע"פ שהן ישנות¹¹⁹ ומותר ליתנו על גבי מכה בשבת:

ל נותנין עליה על גבי המכה בשבת¹²⁰ שאינו אלא כמשמרה חוץ מעלי גפנים שהם לרפואה¹²¹ והוא הדין כל עלין שהן מרפאות¹²² ואם נתנם עליה מבעוד יום והסירים מעליה משהשכבה אפילו במוזר מותר להחזירה מפני שלא אסרו כל רפואה משום גזרת שחוקת סמנים אלא כשמתחילה בשבת אבל לא כשכבר עשאה לו מבעוד יום ומחזירה לו בשבת¹²³.

אבל רמיה שהסירה מעל גבי המכה במוזר¹²⁴ אפילו עודה בידו אסור להחזירה גזרה שמה ימרח ויחלקי הגומות שבה ויתחייב משום ממחק¹²⁵ כמ"ש בס"י ש"ח¹²⁶ אבל אם הוחלקה מעל גבי המכה מאלה¹²⁷ משחשבה לא גזרו בה¹²⁸ ומותר להחזירה ואפילו אם נפלה ממנו לגמרי דינה כהחלקה¹²⁹ כמה דברים אמורים כשנפלה על גבי כלי¹³⁰ אבל אם נפלה על גבי קרקע¹³¹ אם בא להחזירה הרי זה כמנחה בתחלה בשבת¹³² ואסור גזרה שמה ימרח¹³³ ומשום גזרת שחוקת סמנים¹³⁴.

מור וש"ע שם.
רפז ראה תוס' קט, א ד"ה עלין.
רפח ירושלמי פ"ו ה"ב, לגרסת הסמ"ג ל"ח סה (פ), שלשי הגבורים עירובין לה, ע"כ בשם ר"א.
 ש"ע סק"ה.
רפט ח"א סק"ה.
רצ תוס' סד, ב ד"ה ובלבד שלא תתן, דא"ש עירובין פ"י ס"ה, וראה גם לעיל סי' שא ס"י.
רצא בשנה עירובין קב, ב. הרב רבינו יהונתן שם (לה, א) ד"ה מחזיקין, דש"י שם ד"ה רשיה, שבדי הלקט שם ק"ב בשם בעל העיטור ח"ב תל"ז י"ג (קנה, ב). ח"א סק"ה, דק"א כ"י ד"ה כתוב בשבילי הלקט.
רצב רש"י שם ד"ה אבל ד"ה, שהוא ממנה.
רצג סעף כא.
רצד ברייתא שם כתיב, מור וש"ע שם.
רצה רש"י שם ד"ה מחזיקין.
רצו מ"א סק"ה.
רצז ראה גם לעיל סי' שא סוף ס"ט.
רחא רב חסדא שם, מור וש"ע שם.
רצט רש"י שם ד"ה ע"ז קרקע, לבוש כמ"ה.
ש רש"י שם ד"ה אבל לא בגמיה, תוס' שם ד"ה מחזיקין, לבוש שם, מ"ז סק"ה, מ"א סק"ה.
שא תוס' ד"ה מחזיקין, וראה כרי השלחן סי' קל"ו סק"ו.

רסז ברייתא שם, רע"ב ס"א הכ"ז, ש"ע שם.
רסח ראה רש"י שם ד"ה אין נותנין, לבוש סב"ב.
רסט ברייתא השנייה שם, מור וש"ע שם.
 ער דש"י שם.
רעא תוס' שם, ב"י ד"ה ומ"ש ולא ע"ז מוך.
רעב כרע"ל סי' שכו ס"א.
רעג תוס' שם, ב"י שם.
רעד משמעות הגמרא שם, וראה גם לעיל סי' שכו ס"ד.
רעה ח"א סק"ה.
רעו מ"א שם ממשמעות הגמ' שם.
רעז מ"א שם, ראה גם לעיל סי' שש ס"ג סי' שכו סב"א וסק' סב"ה.
רעז ראה כרי השלחן סי' קלו סוף סק"א.
רעט גמ' שם, מ"א שם.
רפ מ"א שם.
רפא סעף כא.
רפב ברייתא שם קל, מוע"ב, מור וש"ע סב"ג.
רפג גמ' שם, מור וש"ע שם, וראה כרי השלחן סי' קל"ה סק"ה.
רפד רש"י שם ד"ה מוך, מור וש"ע שם, וראה גם לעיל סי' שא ס"ה, סי' שח סוף מ"ז.
רפה גמ' שם דפירושו הו"ף שם (ג, ב), מור וש"ע שם.
רפו רש"י שם ד"ה חרתי לדעת הרא"ש פ"ט סי' ג.

תרד

הלכות שבת שכה

וע"י נכרי מותר להניחה על המכה אפילו בתחלה שב אם יש לו ממנה צער ומקצת חולי שב כמ"ש למעלה וש אבל אסור לומר לנכרי לעשות הרטייה בשבת שמורה הרטייה הוא מלאכה גמורה וע"י נכרי הוא שבות גמור ולא התירוהו אלא אם כן חלה כל גופו או שיש סכנת אבר שה כמ"ש למעלה ש.

מגלה אדם קצת רטייה ומקנה פי המכה שב ומחזירה עליה וחוזר ומגלה קצתה השני ומקנה פי המכה ומחזירה עליה שכיון שאינו מסירה כולה בבת אחת מותר להחזירה אבל לא יקנה את הרטייה מפני שהוא ממרח ש:

לא מכה שנתרפאה מותר ליתן עליה רטייה בתחלה בשבת מפני שאינו אלא כמשמרה שב שלא יסרטה בגדיו שב ואין לתוש שמא ימרה או ישחוק סמנים שכיון שכבר נתרפאה אינו בהול עליה כל כך שיבא לירי מירוח ושחיקת סמנים ש"א:

לב המפס מורסא בשבת אם כדי לעשות לה פה שב כשכיל שיכנס בה האוויר ש"י לרפואה ש"ד הרי זה חייב משום מכה בפמיש שב מפני שהוא מתקן לה פתח שב וכל המתקן פתח לשום דבר תלוש חייב משום תיקון כלי שהוא תולדת מכה בפמיש כמ"ש בס"י ש"ד ש"י ומה לי תיקון כלי ומה לי תיקון מכה ש"ד לכן גם בתיקון פתח למכה יש בו משום מכה בפמיש ואע"פ שאין חייבין אלא על פתח העשוי להכניס ולהוציא כמ"ש שם הרי אף פתח זה עשוי להכניס אויר ולהוציא לחה שב תמיד שב.

ואם הפיסה כדי להוציא ממנה הליחה שכא המצערותו שכב בלבר ולא כדי להכניס בו אויר לרפואה מותר שכב ואע"פ שממילא נעשה פתח הראוי להכניס ולהוציא שכב מכל מקום כיון שאינו צריך לכך שכב הרי זו מלאכה שאינה צריכה לגופה שכב ואף האומרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה שכב מכל מקום כאן כיון שחייבו הוא משום תיקון המכה אם כן כשאינו צריך לתיקון זה ואינו מתכוין לו אף שנעשה מאילו אין זה חשוב תיקון כלל שכב והרי זה כאילו לא עשה ולא כלום שכב אלא שיש לגזור שמא יתכוין לפתח שב ומשום צער לא גזרו שב.

ויש מי שאומר שכב שלא התירו אלא כשמפיסה לצורך הליחה של עכשיו בלבר ואינו

שב ב"י ר"ה ומ"ש רבינו ומגלה.

שג מ"א סק"ה.

דש מקנ"ב.

שה מ"א סק"ט.

שו סוף פ"ג.

שז שם בבב"יתא. מור וש"ע סכ"ו.

שח כ"ייתא שם. מור וש"ע שם.

שט חוספא [ירושלמי פ"ו ה"ב]. הבא בסמ"ג ל"ת סה (ט).

(ב) ונתנה מיימוניות פ"א הכ"ז אות ג. ש"ע סכ"ג.

שי ב"י ר"ה ומ"ש רבינו ומגלה. לבוש סכ"ו.

שיא י"י שם. לבוש שם. מ"א סק"א.

שיב חסונה פ"ב דעדות מ"ה. מור וש"ע סכ"ה.

שיג ראה תוס' ג, א ד"ה ומפ"ס. כתובות ג, ב ד"ה אם

לעשות.

שיד ראה רמב"ם פ"י ה"ר. ש"ע שם. וראה גם רש"י

ק, א ד"ה חוב. ר"ן שם (לה, ב) ד"ה גב'.

שטו רמב"ם שם. ש"ע שם.

שטז דמ"א ק, א ד"ה אם לעשות, כשם חוספא עדות

פ"א מ"ח.

שיו מקנ"ב.

שית דמ"י שם ר"ה חוב. ר"ן שם.

שיט תוס' שם ושם.

שכ ראה תוס' צד, א ד"ה רבי שמעון.

שכא משנה עדות שם. מור וש"ע שם.

שכב ראה רש"י ק, א ד"ה לזולת תוס' שם (הנוקתו).

שכג שמואל ק, א. מור וש"ע שם.

שכד תוס' שם.

שכה ראה תוס' שם. וראה רש"י ק, ב ד"ה להוציא.

שכו גמ' ק, ב (לאחר הלשונות). מ"א סק"ג.

שכז ראה רמב"ם שם ומ"מ שם. מ"א סק"ג.

שכח דמ"י ק, א ד"ה פמור. ר"ן שם. לבוש שם. וראה

גם לעיל סי' רפ סוף פ"ג.

שכט ע"ן מ"ח פ"ב ה"ב ומ"א סי' ש"ח סוף פ"ג יב

סקל"ג.

של כדלעיל סי' שיר ס"ג.

שלא רש"י שם. ר"ן שם. לבוש שם. וראה גם תוס' שם

ד"ה נמנא. וראה הקרי הלכות ח"ד ג, ב.

שלב דמ"י שם ד"ה ואם. ע"ן ומ"מ סוף פ"ג וראה מ"מ

המצניע צד, א ומ"א ריש סי' דמח. וראה מ"מ

ויזניב.

הלכות שבת שכה

תרה

הושש אם תחזור ותסתום אבל אם הפין שתשאר כך פתוחה להוציא לוחה תמיד ¹⁷² אע"פ שאינו מתכוין להכניס לה אויר אסור וטוב להושש לדבריו לעשות ע"י נכר ¹⁷³:

לג אבל אסור להוך שחין שמוציא דם ¹⁷⁴ ויש בו משום חובל ¹⁷⁵ ואינו דומה להוצאת לוחה ¹⁷⁶ שהלוחה אינה מחוברת ומובלעת בבשר אלא כמפקדת ¹⁷⁷ ונתונה בתוך כל ¹⁷⁸ וכשמים השחין להוציאה אינו אלא כפתוח כלי להוציא מה שבתוכו ¹⁷⁹ מה שאין כן בדם שהוא מחובר ומובלע בבשר ¹⁸⁰:

לד נקב שבמכה שכבר נפתח ובה להרחיבו בשבת ¹⁸¹ אפילו כל שהוא ¹⁸² אסור אבל אם חור ונסתם יש להסתפק ¹⁸³ אם מותר לחזור ולפתחו בשבת ככתחלה כמו שמותר לפתוח נקב שנסתם כמ"ש בס"י ¹⁸⁴ וכן אותם שיש להם נקב בורוע שקורין אפמור"א ונסתם הנקב קצת יש להסתפק אם מותר ליתן בתוכו קמנית שיפתח ורמיה מותר ליתן על האפמור"א ¹⁸⁵ שהרי היא כמכה שנתרפאה שמותר ליתן עליה רמיה כמ"ש (בס"י זה ¹⁸⁶) ויש מי שאוסר ¹⁸⁷ ליתן על האפמור"א (ויש להושש לדבריו).

ואם יודע שמוציא דם כשמוקנחה לא יקנחה בשבת דפסיק רישיה הוא ¹⁸⁸ אבל מותר להחליף בגד אחר שאם לא יחליף יסריח וגדול כבוד הבריות וגם יש לו צער מזה ¹⁸⁹ במה דברים אמורים במכה זו שיש בה נקב אבל במכה שאין בה נקב אסור להחליף הבגד או הנייר (לפי) שמושך לוחה מהמכה ¹⁹⁰ (בנמילתו אותם מעליה) ואסור משום מפרק כמו שיתבאר ¹⁹¹ וכל שכן שלא יניח צוק"ר זל"ב על המכה שאין בה נקב ¹⁹²:

לה מי שננפה ידו או רגלו ¹⁹³ שלא מחמת כרזל ¹⁹⁴ צומתה ביין כדי להעמיד הדם ¹⁹⁵ אבל לא בחומיק ¹⁹⁶ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה ¹⁹⁷ ואם הוא מעונג אף היין מועיל לו ¹⁹⁸ כמו החומיק ¹⁹⁹ ואסור כשאין המכה על גב היד או על גב הרגל שאז מותר לחלל עליה ²⁰⁰ אפילו במלאכה נגמרה וכן אם היא מחמת הכאת כרזל כמ"ש למעלה ²⁰¹:

לו מי שנשמת פרק ידו או רגלו ²⁰² דהיינו שיצא העצם ממקומו ²⁰³ לא ישפפנו הרבה בצונן שזהו רפואתו ²⁰⁴ אלא רוחץ בדרכו ואם נתרפא נתרפא ²⁰⁵:

שג מ"א שם.
שנא כנסת הדוילה תב"י, בשם ספר הכרעות זכרון מ (מלאכת המוהק). הובא במ"א שם.
שנב סוף מ"ד.
שנג מ"א שם.
שנד חר עוקבא קט, א. מור וש"ע סכ"א.
שנה הנהוה חיימונות פ"ב אות ד בשם ר"י, והוא מתום' ע"ז כח, א ר"ה מכה ש"ע"י. ב"י ר"ה מי שננפה מ"ז סק"ב.
שנו מור וש"ע שם, וראה לשון רש"י שם ד"ה צומתה.
שנז רב הלל שם. מור וש"ע שם.
שנח מור וש"ע שם.
שנט רבא שם. מור וש"ע שם.
שס מור וש"ע שם.
שסא גמ' שם. ח"א סק"ד.
שסב סע"י רז.
שסג משנה קמז, א. מור וש"ע מ"ל.
שסד רש"י שם ר"ה נפקה. מור וש"ע שם.
שסה ראה גם לקמן מ"ב.
שסו משנה שם. מור וש"ע שם.

שלג ראה תוס' שם ר"ה רבי שמעון.
שלד אגודה סי' קבא. ח"א סק"ב.
שלה ח"א סוף סק"ג.
שלו ראה רש"י עירובין ק"ג, ב ר"ה כאן וכאן. מ"א סק"ג ואיסור חובל הוא משום נפילת שמה (כרעיל סי' שפ"ד), או משום מפרק (כרעילין מ"ד).
שלא מ"א שם.
שלח ראה בתוכוהו, רע"א ורש"י ד"ה ועקר ה"ה פקדי הוא.
שלט ראה רש"י קל"ג, ב ר"ה מהו דתימא.
שמ ראה רש"י כתובות ה', ב ר"ה מופקד. וראה גם לעיל סי' רפ ס"ג.
שמא ראה גמרא קל"ג, ב רש"י כתובות ז, רע"א ר"ה פקדי.
שמב ח"א סק"ג ממשמעות וש"ע סכ"ח.
שמג ראה גם לעיל סי' שד מ"ה.
שדמ מ"א שם.
שמה סענה' ג.
שמו מ"א שם.
שמוז מ"א.
שמוח מ"א שם ממשמעות הראב"ן.
שמוט וברלקמן סי' של מ"א ור"י.

הלכות שבת שכה

לז צפורן שפירשה וציצין ^{טז} שהם כמין רצועות דקות שפירשו מעור האצבע סביב הצפורן ^{טז} אם פירשו רובן כיון שהם קרובים להנתק ^{טז} אין בהם משום גזוז מן התורה אפילו כשהותכן בכלי אלא שאסור מדברי סופרים ^{טז} אבל להסיר ביד שאין זו דרך גזיזה ^{טז} מותר אפילו לכתחלה ^{טז} אם הן מצערות אותו ^{טז} והוא שפירשו כלפי מעלה ^{טז} דהיינו שהתחילו לפרוש [ל]צד הצפורן ^{טז} ויש אומרים ^{טז} שכלפי מעלה הוא כלפי הנוף ולא כלפי הצפורן וצריך להושי לשני הפירושים ^{טז} ואם לא פירשו רובן ונמלן ביד פמור אבל אסור התכן בכלי חייב ^{טז} משום גזוז ^{טז} ואף להאמרים שמלאכה שאינה צריכה לגופה פמור ויש ^{טז} אומרים ^{טז} שבגזוז חייב לדברי הכל מטעם שיתבאר בס' ש"מ ^{טז};

לח החושי בשנינו לא יגמע בהן חומץ ^{טז} ופלוט ^{טז} שניבר הוא שהוא לרפואה ^{טז} אבל מגומע וכולע ^{טז} או מטבל בו פתו ויאכלנו כדרכו ^{טז} בחול.

ואפילו על ידי נכרי אסור לעשות לו שום דבר ^{טז} אף על פי שאין באותו דבר שום סרך מלאכה אפילו מדברי סופרים ^{טז} אלא שניבר שהוא לרפואה ^{טז}.

במה דברים אמורים במחוש בעלמא אבל אם יש לו צער כל כך עד שנהלש כל גופו ממנו ^{טז} מותר לעשות על ידי נכרי ^{טז} כל דבר שאין איסורו אלא מדברי סופרים כמו שנתבאר למעלה ^{טז};

למ החושי בגרונו לא יערענו בשמן ^{טז} דהיינו להשהות שמן בפיו מרם שיבלענו שניבר שמכוין לרפואה ^{טז} אבל בולע הוא שמן ואם נתרפא נתרפא ^{טז} ויש אסורים ^{טז} אפילו לבלוע מפני שהשמן הוא מויק לגוף ^{טז} ואין דרך לשהותו אלא לרפואה ^{טז} והכל לפי המקום והזמן שאם אין דרך בריאים לבלוע אסור ^{טז} אבל מותר ליתן שמן הרבה לתוך אגנינו ^{טז} ולבלוע ^{טז} שאז אינו מויק לגוף ^{טז} ואינו ניכר שמתכוין

- שסז** רבי שמעון בן אלעזר בברייתא דצ, ב. מור וש"ע סל"א.
- שסח** רש"י שם ד"ה ציצין. ש"ע שם.
- שסט** רש"י שם ד"ה שפירשו.
- שע** גמ' שם בפ"ה הברייתא. מור וש"ע שם.
- שעא** רש"י שם ד"ה מנהלוק.
- שעב** ברייתא שם. מור וש"ע שם.
- שעג** ר' יוחנן בגמ' שם. מור וש"ע שם.
- שעד** ר' יוחנן שם. מור וש"ע שם.
- שעה** רש"י שם ד"ה כלפי. מור וש"ע שם בשמו.
- שעו** רית שם ד"ה והוא. מור וש"ע שם בשמו.
- שעז** ש"ע שם.
- שעה** גמ' שם בפ"ה הברייתא. טור וש"ע שם.
- שעט** מ"א מקל"ה. וכל"ה משמעות הרמב"ם שם. וראה גם לקמן סי' שם מ"א.
- שפ** בקונטרס השלח הגדה: יש.
- שפא** ש"ת הרב"ם סי' שעז. הובא במ"א סוס"י טג.
- שפב** סק"ע ב.
- שפג** תשנה ק"א, א. מור וש"ע סל"ב.
- שפד** א"בי שם. מור וש"ע שם.
- שפה** רש"י שם ד"ה לא יגמיע לכוש סל"ב.
- שפו** ברייתא שם. מור וש"ע שם.
- שפז** משנה שם. רש"י ד"ה מטבל. מור וש"ע שם.

- שפח** ר"ן (למ, ב) סו"ה ומדא. מ"א מקל"ו.
- שפט** ראה רשב"ן תורת האדם שער המוחש. וראה גם לעיל סי"א.
- שצ** ראה גם לעיל שם ומוף ס"ב.
- שצא** מ"ו סק"ד.
- שצב** ראה ברי השלח סי' קלח מק"ט. שנתרא נשגמה שורה שלימה מהכת"י, וצ"ל: אפילו מלאכה נגמרה, ואם לא נחלש כל גופו מותר לעשות ע"י נכרי.
- שצג** סי' וס"ח (בנחלש כל גופו) וס"כ (בלא נחלש כל גופו).
- שצד** ברייתא ברכות ד, א. מור וש"ע סל"ב.
- שצה** רש"י שם ד"ה לא. לבוש סל"ב מ"א מקל"ו.
- שצו** דמב"ם פ"א הכ"ד (שמן הרבה). ש"ע שם. לבוש סל"ב. וראה ב"ח פו"ה ומ"ש נתן שטן.
- שצז** תוס' שם ד"ה לא. ביח שם חמשמעות הפוסקים. הובא במ"א מקל"ה.
- שצח** גמ' שם לה. סו"ב.
- שצט** תוס' שם. וראה לעיל סי' רב ס"ו.
- ת** מ"א שם.
- תא** מי סלקא, מ"ס ששלקו בהם תרדין (ברייתא שם לה, ב ורש"י שם).
- תב** שם בברייתא. מור. ביח שם.
- תג** משמעות הגמ' שם.

הלכות שבת שכה

תרו

לרפואה^ה אלא לשתיה ובלבד שיבלענו מיד ולא ישהנו כפיו^ה ואין צריך לומר שלא יפלטנו^ה שאז ניכר שמתכוין לרפואה^ה;

ג הגונה^ה מכאב לב^ה שרפואתו לינק בפיו מן הבהמה^ה מותר לינק בשבת מפני שמפרק כלאחר יד הוא^ה שאין דרך לינק בפיו אלא לחלוב^ה לתוך כלי^ה ולשתות ממנו לפיכך אין ביניקה איסור מן התורה אלא מדברי סופרים ומשום צער^ה לא גורו^ה במה דברים אמורים בצער של הגונה אבל אם אין לו אלא צער של רעב אסור לינק מהבהמה בשבת^ה אבל ביו"ט מותר לינק^ה (אם אי אפשר לו לחלוב ע"י נכרי^ה וגם אין לו מאכל לחלוב לתוכו^ה);

מא לא תקול אשה חלב מדריה לתוך הבוס או לתוך הקדרה להניק את בנה^ה מפני שהחלב לתוך כלי מפרק גמור הוא וחייב משום דשוי^ה ולא התירו מלאכה גמורה אלא במקום סכנה^ה אבל מותר לאשה לקלח מהחלב כבדי שיאחו התינוק את הדר וינוק^ה שבין שהחלב הזה הולך לאיבוד אין בו משום מפרק מן התורה אלא מדברי סופרים^ה כמ"ש בס"י ש"כ^ה ולצורך התינוק לא גזרו אבל אסור להתירו מחלבה על מי שנשף בו רוח רעה מפני שאין בו סכנה וגם לא צער גדול^ה כדי שנתור לו איסור מדברי סופרים ע"י ישראל כמו שהתירו בגונח^ה ודומיו עיין סוף ס"י ש"ל^ה;

מב אין לועסין^ה מין שרף^ה הנקרא מצטבי^ה ולא שפץ את השינים בסם^ה אימתי בזמן שמתכוין לרפואה אבל אם אינו מתכוין אלא משום ריח הפה מותר^ה;

מג כל אוכלין ומשקין שהם מאכל בריאים מותר לאכלן ולשתותן לרפואה^ה אע"פ שהם קשים לקצת דברים^ה וניכר קצת שמתכוין לרפואה^ה כגון מחול שקשה

<p>תד הרב רבינו יונה שם (בה, א) ד"ה ומאי. ב"ח שם בשם הפוסקים.</p> <p>תה הרב רבינו יונה שם ד"ה אבל מ"א סק"ה. אהיה נושא סק"ה.</p> <p>תו דרכי תשובה ס"ק יד בשם רבינו יונה.</p> <p>תז רבינו יונה שם. ד"מ שם. מ"א שם.</p> <p>תח ברייתא כתובות פ, א. מור וש"ע פל"ג.</p> <p>תט רש"י שם ד"ה גונה. מור ולבוש פל"ג. וראה גם בבא קמא פ, א.</p> <p>תי בבא קמא שם. ר"ן (סא, א) ד"ה גרסי. מ"א סק"מ.</p> <p>תיא כתובות שם. רמב"ם פכ"א ה"ד. לבוש שם.</p> <p>תיב סמוך ל"ח שם ד"ה כלאחר יד. וראה גם רש"י יבמות קדף, א ד"ה אומנא. וראה גם לעיל ס"י שם פ"ב.</p> <p>תיו ראה לקמן סמ"א וט"ג.</p> <p>תיד כתובות שם. רמב"ם שם. ש"ע שם. וראה גם לעיל סוף ס"י. וראה לקמן ס"י תקו ק"א סק"ד.</p> <p>תטו סמוך ל"ח שם (ב, ד). ר"ח תוס' שם ד"ה גונה. שם בשם פ"ב ס"ד בשם יש מפרשים. מור. ש"ע ס"י תקפ ס"ה. וראה כרי השלחן ס"י קלד ע' כא"ב. וראה לקמן פ"ד לענין למנצח דם בפני.</p> <p>תטז ר"ח שם. רא"ש שם. סמ"ג שם. מור. מ"א סק"מ וסי' תקה סוף סק"ג. וראה גם לקמן שם.</p> <p>תז מ"א שם. וראה כרי השלחן שם ע' כג.</p> <p>תיח תוס' יבמות קדף, א סמ"ה שבת. מ"א סק"מ.</p> <p>תיט תוספתא פ"י ה"ד. הובא בשבלי הלקט ס"י כג. ש"ע פל"ד.</p>	<p>תכ חדכ"י רמז שעא בשם יש מפרשים. הובא ב"י פוס"י של ד"ה דל"מ.</p> <p>תכא ראה תוס' כתובות פ, א ד"ה גונה. יבמות קדף, א ד"ה שבת.</p> <p>תכב שבלי הלקט שם בשם ה"ר בנימין. ש"ע פל"ה.</p> <p>תכג ראה אור ורוע ח"ב ס"י נה.</p> <p>תכד סוף פ"א. וראה גם לקמן ס"י של פ"מ.</p> <p>תכה שבלי הלקט שם בשם ה"ר בנימין. רמ"א פל"ה.</p> <p>תכו לעיל ס"מ.</p> <p>תכז סוף פ"ג.</p> <p>תכח תוספתא פ"ג ה"ג. הובא ברי"ף (מ, סוף ב').</p> <p>תכט רמב"ם פכ"א ה"ד. רא"ש פ"ד ס"י. מור וש"ע פל"ג.</p> <p>תכט ראה רש"י בצה"ל, ב ר"ן שבת (מ, סוף ב'). מ"א ס"י רצו סק"ח.</p> <p>תל ראה גם סדר ברכת הענין פ"א ד"ו וט"ג.</p> <p>תלא תוספתא שם. ר"ף (מא, רע"א). רמב"ם שם. רא"ש שם.</p> <p>תלב תוספתא שם. ר"ף שם. רמב"ם שם. רא"ש שם. מור וש"ע שם.</p> <p>תלג משנה ק"א, א וקט, ב. מור וש"ע פל"ג.</p> <p>תלד מור וש"ע שם. גירסת דב"ח ד"ה ומ"ש רבינו ב"ה אובלן, ומ"א סקמ"ב. לבוש פל"ג.</p> <p>תלה ראה רש"י ק, א ד"ה כשישן. מור וש"ע שם. לבוש שם. מ"א שם (מסכתא מילתא). וראה כרי השלחן ס"י קלד סק"ב.</p>
--	---

הלכות שבת שכה תרה

לבני מעיים אלא שיפה ומועיל לשינים או כרשינין שקשין לשינים אלא שיפין ומרפאין לבני מעיים ויזי אעפ"כ כיון שדרך הבריאים לאכלן לפעמים גם שלא לרפואה מותר לאכלן גם לרפואה^{תנ"י}.

וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכלו ולשתותו לרפואה^{תנ"י} גזרה משום שחוקת סמנים^{תנ"י} והוא שיש לו מיהוש בעלמא ומתחוק והולך כבריא אע"פ שכוזב לו מאד^{תנ"י} אבל אם חלה ממנו כל גופו^{תנ"י} אע"פ שמתחוק והולך ואין צריך לומר אם נפל למשכב^{תנ"י} כבר נתבאר למעלה^{תנ"י} שיש מתורין.

אבל אם אין לו מיהוש כלל ואינו מתכוין כלל לרפואה^{תנ"י} אלא לצורך אחר^{תנ"י} כגון האוכל שרפים מתוקים^{תנ"י} וגומע ביצה היה כדי להנעים הקול מותר^{תנ"י} אבל כשמתכוין לרפואה אסור אע"פ שהוא בריא גמור ואין לו שום מיהוש^{תנ"י}:

בזך אין עושים אפיקטיוזין^{תנ"י} והיינו גרמת קיא שלא לצורך רפואה^{תנ"י} אפילו כחול משום הפסד אוכלין^{תנ"י} שבמעיו שמתוך כך הוא רעב וחוזר ואוכל^{תנ"י} ואם מצטער מרוב המאכל כחול מותר^{תנ"י} אפילו כסם^{תנ"י} ובשבת אסור כסם^{תנ"י} מפני שדומה לרפואה^{תנ"י} אבל מותר להכניס ידו לתוך גרונו עד שיקיא^{תנ"י}:

בזה החושש במעיו מותר לכפות עליהם כוס^{תנ"י} שעירו ממנו חמין אע"פ שעדיין יש בו הבל^{תנ"י} וכן מותר להעלות אונים^{תנ"י} והיינו גידיו האוזן שיורדין לפעמים ומתפרקין הלימים^{תנ"י} מעלן אותם בין ביד בין בכלי^{תנ"י} וכן להעלות אנקליח^{תנ"י} והיינו תנוך שבגדר הלב שנכסף לצד פנים^{תנ"י} מפני שכל אחד מאלו אין עושין אותו כסמנים כדי שנהוש לשחוקה ויש לו צער מהם^{תנ"י}:

בזו וכן מי שגשתבר שרפואתו לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן ומלח מותר לסוכם בשבת^{תנ"י} ממעט זה^{תנ"י} ואין ללמוד מזה היתר לאותם שנהוגים בקצת מדינות להשים תוך החוטם אפר מעשב כתוש להפיג השכרות כי אותו אפר פעולתו כרפואה לשאר דברים ג"כ ושייך בו גזרת שחוקת סמנים^{תנ"י}:

<p>תנ"י רבי יוחנן וסמ. מור ושילע שם. תנ"י רש"י שם ד"ה אלא כסם. תנ"י רבי יוחנן שם ורש"י ד"ה אבל ביד. רמב"ם פכ"א הל"א. מור ושילע שם. וראה לקמן סי' של ס"יא. תנ"י דב חזקא בר גוריא טו, ב ורש"י שם ד"ה סחופי. מור ושילע ס"ט ומ"ג. וראה ברי השלחן סי' קלח ע' ק ואלף. וראה לעיל סי' שכו ס"ה. תנ"י רש"י שם ד"ה סחופי. מור ושילע שם. תנ"י ע"ז כח, ב. מור ושילע סמ"ג. תנ"י רש"י שם ד"ה מעלן. תנ"י גמ' שם לגירסת הרמב"ם פכ"א הל"א (ראה ב"י ד"ה גמ' ולתעלות). מור ושילע שם. תנ"י ריב"ל שם כט, א. מור ושילע שם. תנ"י לישנא אחריתא כרש"י שם ד"ה איסתומבא. שו"ע שם. תנ"י רמב"ם שם. מור ושילע שם. עיין שם בגמרא. וצ"ע. תנ"י דב חזקא טו, ב. מור ושילע סמ"א. לכתש סמ"א. וראה אלה וזמא סקכ"ג. תנ"י ו"א סקמ"ה. היינו הענין דלעיל סוף סמ"ה. תנ"י ט"ז סקכ"ג. וראה ברי השלחן סי' קלח סקכ"ג.</p>	<p>תל"ו גמ' ד. א. ורש"י ד"ה לאתויי וד"ה כרשינין. תל"ו מור ולכתש שם. תל"ח משנה קמ, ב. מור ושילע שם. תל"ט ר"ן (מ, ב) ד"ה מתני' אין. תמ רמב"ם הורח האדם שער המיווש, ור"ן (לפ, ב) סוד"ה. ומבוא. מנג' ע"ז כח, א. וראה לעיל ס"ג ובציונים שם. תמא ב"י ד"ה כל אוכלין. תמב ב"י שם. רמ"א סוף סל"ז. תמג סוף ס"י"ג. תמד מור ושילע שם. תמה ב"י שם. תמו ראה ברי השלחן סי' קלח סקכ"ד. תמו מרדכי רמז שפ"ה. שו"ע סל"ח. תמו ו"א סקמ"ג. תמט חזקת קמח, א. מור ושילע סל"ב. תנ רש"י קמ, רע"ב. תנא ברייתא שם קמ, מוע"ב. מור ושילע שם. תנב רש"י שם ד"ה מפני. תנג ר"ן (מג, א) ור"א שם מופכ"ב בשם בה"ג שאמר כשם הריב צמח בר פלמו גאון. מור ושילע שם. תנד מור ושילע שם.</p>
--	---

הלכות שבת שכה

תרט

מז אסור לשפשף על הגוף ככה אפילו להענות בעלמא כמ"ש כס"י שכ"ז חס"ט ואין צריך לומר כדי שייגע ויזיע וכן אסור לייגע עצמו בשאר דבר כדי שיוזע ח"ע לרפואה חס"ט גרה שמא ישחק וישתה סמנים המביאים זיעה חס"ט ואסור לדחוק כריסו של תינוק כדי להוציא הרעי שמא יבא להשקותו סמנים המשלשלים חס"ט:

מח רוחצין חס"ט לרפואה חס"ט במי גרר ובמי חמתן ובמי מבריא חס"ט ובמים היפים שבים הגדולות אע"פ שהם מלוחים חס"ט לפי שכן דרך לרחוץ בהם אף שלא לרפואה ואינו ניכר שמכוון לרפואה חס"ט אבל לא במים הרעים שבים הגדולות חס"ט ולא במי משרה חס"ט שהם מאוסים ואין דרך לרחוץ בהם שלא לרפואה חס"ט כמה דברים אמורים כששוהה בהם אבל אם אינו שוהה מותר חס"ט שאינו נראה אלא כמוקד חס"ט ובמקום שאין דרך לרחוץ בחמי מבריא אלא לרפואה אסור לרחוץ בהם כבשת חס"ט לרפואה אפילו אינו שוהה בהם חס"ט:

מט אין רוחצין במים המשלשלים ולא במיט שטובעין בו חס"ט ואין שותין משקה המשלשל חס"ט אפילו הוא מאכל כריאים ואינו שותהו לרפואה כלל חס"ט מפני שכל אלו צער הם וכתבנו ח"ע וקראת לשבת עונג חס"ט:

נ לוחשין על נחשים ועקרבים חס"ט בשביל שלא יוקדחו חס"ט אע"פ שאינן רצין אחריו חס"ט ואין בכך משום צידה חס"ט אפילו להמחיבים במלאכה שאינה צריכה לגופה חס"ט:

נא נותנין כלי על גבי העין חס"ט להקרין חס"ט והוא כלי המותר במלמול חס"ט והוא הדין מה שעושים לאדם שחש בעינו שמקופין אותו במכעת חס"ט כדי שלא יתפשט הנפח חס"ט:

נב עצם שיצא ממקומו אסור להחזירו מפני שדומה לבונה חס"ט (ועוד שכל רפואה אסורה חס"ט) ואפילו לשפשפו הרבה בצונן אסור כמ"ש למעלה חס"ט אבל עצם

<p>תפ ח"א סקמ"ט. תמו ראה מ"ט וציונים. וראה ב"י השלחן ס"י קלח סוף סקמ"ב. תנז חב"ט פפ"א ה"כ"ט (וראה מ"ט שם). מ"א סקמ"ט. תנח ח"א שם. תנט ראה לעיל סמ"ג. תצ ישעיה נח, ג. תצא רמב"ם שם. מ"א שם. תצב ברייתא סנהדרין קא, א. מור וש"ע סמ"ה. וראה לעיל ס"י שו סמ"ב. תצג רש"י שם ד"ה ולחשן. ש"ע שם. תצד ראה אלה. ונמא סקמ"ז. וראה לעיל ס"י שפז ס"ו. תצה רש"י שם. ש"ע שם. תצו עיין ש"ע ס"י ש"ו ס"ו וכמ"א סקמ"ב. לעיל שם סוף סמ"ז. תצז שם בבביתא. מור וש"ע סמ"ו. תצח רש"י שם ד"ה כלי על העין כפי דא' מור וש"ע שם. תצט רש"י שם. מור וש"ע שם. וראה רש"י שם ד"ה כלי העינל. וראה ב"י השלחן ס"י קלח סקי"ו. תק רש"י שם בפי' הב' מודכ"י רמו שפה. מ"א סקי"ג. תקא מרדכי שם. מ"א שם. תקב מ"א סקי"א. וראה גם לקמן ס"י של ס"י. תקג ראה לעיל סמ"ו. וראה מהנה יוסף שבת רס"ו מז. תקד סוף לו.</p>	<p>תסט ס"ב וש"כ. תע רמב"ם בפ"א מהל' שבת הכ"ח. הובא במור. ש"ע סמ"ב. תעא ראה רמב"ם שם ולבש מ"ב (שהיא רפואה). מ"א ס"י שא מק"ה. משא"כ כדי להענות (ראה ש"ע ס"י מ"ב. לעיל רס"ו שא בהשלמה וק"א ס"ק א). תעב ס"ז סקמ"ח. תעג רמב"ם שם ה"א. הובא במור. ש"ע שם ונ"א סקמ"ו. וראה ב"י השלחן ס"י קלח סמ"ב. תעד ברייתא קט, ע"א. מור וש"ע סמ"ד. תעה רש"י שם ד"ה רוחצין. וכו"ה משמעות המור והש"ע שם. שלמי הנבורים שם (מ, רע"ב) כשם רוב המפרשים. אלה רב סקי"א. תעו ברייתא שם. מור וש"ע שם. תעז מסקנת הנב' שם ע"ב. מור וש"ע שם. תעח רש"י שם ע"א ד"ה רוחצין. מור וש"ע שם (מלוחין קתה). תעט רש"י שם. מור וש"ע שם. תפ גמ' שם ע"ב. מור וש"ע שם. תפא ברייתא שם ע"א. מור וש"ע שם. תפב רש"י שם ד"ה ולא בני משרה. מור וש"ע שם. תפג גמ' שם ע"ב ורש"י ד"ה הא דאישתאי וד"ה דא ולא אשתאי. מור וש"ע שם. תפד רש"י שם ד"ה שלא משהו. מור וש"ע שם.</p>
---	---

הלכות שבת שכח־שכח

שנשבר מחזירים אותו למקומו **תקח** שאם לא יחזירוהו בשבת יש בזה סכנה לאותו אבר ובמקום סכנת אבר לא גזרו **תקח**:

נג אסור להניח כגד על מכה שיוצא ממנה דם מפני שהדם יצבע אתו **תקח** ואף על פי שמקלקל הוא מכל מקום אסור מדברי סופרים **תקח** וכל שכן בבגד ארום שמתקנתו **תקח** ואי אפשר לו להוציא תחלה את הדם מהמכה **תקח** משום חובל **תקח** כמ"ש למעלה **תקח** אלא כיצד יעשה כורך עליה קורי עכביש ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואח"כ כורך עליה סמרטוט **תקח** ויש מפקקים לאסור כריכת קורי עכביש מפני שמרפאים **תקח** אלא ירהוץ במים או בין תחלה להעביר הדם שבמכה ואח"כ יכרוך עליה הסמרטוט **תקח** וטוב להושי לדבריהם **תקח** אבל העיקר כסברא הראשונה **תקח**:

נד אסור למצוץ בפיו דם מהמכה משום חובל **תקח** ובמילה לא התירו אלא מפני הסכנה **תקח** ולכן אסור למצוץ דם שבין השנים **תקח** (ואע"פ שהוא מפרק **תקח** כלאחר יד **תקח** מכל מקום אסור מדברי סופרים **תקח**) ואסור להניח על המכה דבר המושך דם ולהיה משום מפרק **תקח** ואף על פי שמושך מעצמו מכל מקום כיון שהוא מניחו שם כדי למשוך הרי זה כחובל ומפרק בידיו **תקח**:

נה אסור לשום פתילה כפי הטבעת כדרך שנוהגים לעשות למו שהוא עצור אלא אם כן ישם אותה כשינוי שיאחזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה בנחת משום השרת נימון **תקח** כמו שנתבאר בס' שי"ב **תקח** אבל אסור לעשות קריסט"ר אפילו ע"י שינוי אפילו הכינה מאתמול (משום גזרת שחוקת סמנים) אם לא בחולה וגם בחולה צריך ליהרר שלא יבא לידי מלאכה גמורה של תורה (וכן) אם אפשר לעשות ע"י נכרי יעשה ע"י נכרי **תקח**:

שכח על מי מהללין שבת וכו' י' סעיפים:

א כל פיקוח נפש דוחה את השבת והרויז ה"ז משובח **א** אפילו נפלה דליקה בחצר

תקח שמואל קמח, ת"א. רב"ם פ"ב סוף ה"י. מר שול"ע סמ"ו לפירוש הג"א שם.

תקו ר"ן פ"ד (ל"ג, ב) ו"ה ומה"א.

תקו ר"א"ס כיראים חשלים ס' עדר (קלה, ב). הובא בשו"ע הקט"ו ס' ק"ה. שול"ע סמ"ח. ראה גם לעיל ס' שם סמ"ו. וראה ס' שם ק"א סק"א שכבד המיוחד לכך מותר ע"ש.

תקח וראים שם. ר"ח האגאסני ס' קג. מ"א סק"ב. ראה גם לעיל ס' שם וס' שם שם.

תקט מ"א שם. וראה גם לעיל ס' שם שם (שאנו מתקלקל כלל).

תקי משהו יגרובין מ"ג, ב. הובא כיראים וכשבלי הלקט שם. שול"ע שם. וראה פ"ג תיונים.

תקיא רש"י שם במשנה ר"ה כאן וכו'. מ"א סק"ג.

תקיב סעיף ל"ג.

תקיו וקוח ס' ע. כל בו ס' לא (כ"ג, ג). שול"ע שם בשם יש אומרים.

תקיז ב"י שם. מ"א סק"ד.

תקטו שבלי הלקט שם. שול"ע שם.

תקטז מחמתות העורע שם.

תקיו מלבושי ירו"ט (לבוש סמ"ח). אריה חזקא סק"ל.

תקיא מ"א סק"ג, מרש"י קל"ג, א ו"ה ומצוין.

תקיט גמ' קל"ג, ב. וראה גם לקמן ס' שלא ס"א.

תקכ מ"א שם.

תקכא ראה רמב"ם פ"ח ה"ג. הגהות מימוניות שם פ"א ה"ב. אורח אורח ב. וראה לעיל ס' שמו ס"ד. וראה תהלה לידו ס"ק ע"ה. גיר"ת (ג'ו) ה"כ"ב ע' תרע"ב. ח"ד ע' תשנ"ו. ח"ו ע' ס"ב. קובץ דברי תורה (צפת) ה"ח ע' 1. מ"מ תיונים. פסקי אדרת"ו ע' 204.

תקכב משמעות מ"א שם כמובן שצ"ח ל"ח שם ס"א, ע"ח שם בר"מ"א.

תקכג ומלעיל ס"מ לע"ח. ל"ג חלב מן הדבנתה.

תקכד התנות מיומנויות שם. הובא ב"י סוף הסימן. וראה גם לעיל ס"ד.

תקכה משמעות מ"א שם.

תקכו ב"י סוף הסימן. שול"ע סמ"ב.

תקכז סעיף ב.

תקכח מ"א סק"ג.

סימן שכח

א ברייתא יומא פ"ד, ב. מור ושול"ע ס"א. וראה גם לעיל ס' שבת ס"ב ומ"ד.